

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

ВИСОЦЬКИЙ С. О.,

аспірант кафедри цивільно-правових
дисциплін

(Навчально-науковий інститут
права імені Іоаннікія Малиновського
Національного університету
«Острозька академія»)

УДК 349.6:504.06

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.1>

**МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОСУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ
ПІД ЧАС ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ:
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ В РЕГУЛЬОВАНОМУ СЕГМЕНТІ**

У статті наведено результати дослідження, присвяченого забезпеченню загальносуспільних інтересів під час функціонування ринку природного газу України шляхом покладення на суб'єктів ринку спеціальних обов'язків з формування ресурсу природного газу та забезпечення потреб окремих категорій споживачів на затверджених Кабінетом Міністрів України умовах (далі також Механізм ПСО).

В статті проаналізовано вплив Механізму ПСО на реформування ринку природного газу України відповідно до законодавства Енергетичного Співтовариства (далі також ЕС) на виконання Договору про заснування Енергетичного Співтовариства (далі також Договір) та Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі також Угода про асоціацію).

З одного боку, застосування Механізму ПСО на ринку природного газу забезпечує захист загальносуспільних інтересів, до яких віднесено безпеку та стабільність газопостачання, належну якість та доступність природного газу, захист природного середовища, здоров'я, життя та власності населення, а з іншого може шкодити конкуренції, призводячи до монополізації ринку та спричиняючи пов'язані з цим негативні соціально-економічні наслідки.

За результатами аналізу законодавства в сфері регулювання ринку природного газу України, спираючись на незалежні оцінки Секретаріату Енергетичного Співтовариства (далі також СЕС) щодо стану реформування ринку відповідно до вимог законодавства ЕС, підтверджено негативний вплив Механізму ПСО на ефективність лібералізації ринку, а також напрацьовано пропозиції щодо поживлення конкуренції в регульованому сегменті, зокрема, шляхом:

- забезпечення належної імплементації законодавства ЕС в сфері регулювання внутрішнього ринку природного газу та забезпечення загальносуспільних інтересів під час його функціонування з урахуванням судової практики в цій сфері;

- забезпечення належного застосування чинних норм статті 11 Закону України «Про ринок природного газу», що регламентують механізм покладення на суб'єктів ринку спеціальних обов'язків, як в частині забезпечення прозорої процедури відбору суб'єктів ринку для покладення спеціальних обов'язків, так

і в частині забезпечення своєчасної компенсації непокритих доходами витрат на їх виконання;

– трансформації владно підпорядкованої моделі відносин між державою та суб'єктами ринку у договірні цивільно-правові відносини, засновані на юридичній рівності сторін.

Ключові слова: державне регулювання, ринок природного газу, загальносуспільні інтереси, публічні спеціальні обов'язки, послуги загального економічного інтересу, вільна добросовісна конкуренція, дерегуляція та демонополізація, безпека газопостачання, належна якість та доступність енергоресурсів, захист навколишнього середовища.

Vysotskyi S. O. The mechanism for public interest ensuring in the process of the natural gas market functioning: improving competition in the regulated segment

The article presents the results of a study, devoted to the issue of public interests ensuring in the process of the natural gas market functioning, which is carried out by imposing public special obligations on market entities to form a natural gas resource and meet the needs of certain categories of consumers on the terms approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine (hereinafter referred to as the PSO Mechanism).

The article analyzes the impact of the PSO Mechanism on the reform of the Ukrainian natural gas market in accordance with the Energy Community (hereinafter referred to as the EC) legislation, as implemented through the Treaty establishing the Energy Community (hereinafter referred to as the Treaty) and the Association Agreement between Ukraine, the European Union, the European Atomic Energy Community, and their Member States (hereinafter referred to as the Association Agreement).

On the one hand, the PSO Mechanism ensures the security and stability of gas supply, proper quality and availability of natural gas, protection of the natural environment, health, life and property of the population, and on the other hand, it can harm competition, leading to market monopolization and causing related negative social and economic consequences.

Summarizing the results of the legislative analysis in the field of the natural gas market regulation, considering the independent assessments of Ukraine's progress in the field of market reforming in order to bring it in line with the acts of the EC legislation by the Energy Community Secretariat (hereinafter referred to as the ECS), the negative impact of the PSO Mechanism on the market liberalization efficiency was definitely confirmed and initiatives aimed at competition reviving in regulated segment were developed, in particular, by:

– ensuring proper implementation of the EC legislation in the field of the natural gas market legal regulation and public interests during its functioning protecting, considering judicial practice in this area

– ensuring the proper application of the article 11 of the Law of Ukraine “On the Natural Gas Market”, which regulates the PSO mechanism, both in terms a transparent procedure of market entities selecting for public special obligations imposing, and in terms of timely compensation of uncovered expenses for their implementation

– transforming the power-subordinated model of relations between the state and market entities into contractual civil law relations based on the legal equality of the parties.

Key words: state regulation, natural gas market, public interest, public service obligation, services of general economic interest, free fair competition, deregulation and demonopolization, security of gas supply, proper quality and availability of energy resources, environmental protection.

Вступ. З набранням чинності Законом України «Про ринок природного газу» (далі також Закон), що визначає правові засади функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, здатного до інтеграції з ринками природного газу держав сторін ЄС, єдиним легітимним інструментом державного втручання в функціонування ринку став Механізм ПСО, регламентований положеннями статті 11 Закону та прийнятими на її виконання підзаконними нормативно правовими актами [1].

Однак, забезпечуючи захист загальносуспільних інтересів під час функціонування ринку, зокрема, безпеку та стабільність газопостачання, належну якість та доступність природного газу, захист природного середовища, здоров'я, життя та власності населення, він може шкодити конкуренції, призводячи до монополізації ринку, а отже, потребує ретельного правового аналізу з метою захисту економічної конкуренції навіть в регульованому сегменті ринку, недопущення його подальшої монополізації та пов'язаних з цим негативних соціально економічних наслідків.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття «суспільне благо» міститься у творах багатьох філософів давнини, а питання забезпечення суспільного інтересу, зокрема, в контексті його співвідношення з приватним благом, стало предметом дослідження багатьох західних та вітчизняних науковців, як в правовій (Д. Галло, М. Харкер, А. Кройцман, К. Ваддамс, А. Макхарг, М. Мордва, Я. Берназюк, М. Бояринцева, В. Ковальчук, Б. Мельниченко, С. Стеценко та ін), так і в економічній площині.

Так, зокрема, Д. Галло, підсумовуючи дослідження, присвячене наданню публічних послуг в контексті конкурентного права ЄС, зазначає, що публічні послуги із забезпечення загальноекономічного інтересу мають подвійний характер: з одного боку, вони є відступом від вільного ринку та конкуренції, а з іншого інструментом позитивної інтеграції. Для забезпечення належного балансу між досягненням економічних цілей та розв'язанням соціальних проблем слід використовувати нормативний потенціал, який пропонує право ЄС [2, с. 117].

М. Харкер, А. Кройцман, К. Ваддамс в рамках звіту «Публічні послуги і конкуренція», присвяченого дослідженню публічних і універсальних послуг в різних секторах європейської економіки та потенційним проблемам лібералізованих ринків, що можуть бути ними спричинені, доходять висновку, що механізм надання таких послуг важливий політичний інструмент регулювання меж автономії ЄС та країн-членів, що забезпечує дотримання балансу між конкурентним ринком та соціальними потребами. При цьому найбільш економічно ефективний спосіб надання публічних та універсальних послуг може виявитися політично неприйнятним, зокрема, через непрозорість процедури та необхідність виплати компенсацій [3, с. 80–81].

М. Мордва, досліджуючи запроваджений в Польщі спеціальний обов'язок суб'єктів ринку природного газу забезпечувати зберігання стратегічних запасів природного газу в розташованих на польській території газових сховищах, дійшла висновку щодо невідповідності застосованого механізму вимогам законодавства ЄС, зокрема, положенням Статті 3 (1) Директиви Європейського парламенту й Ради (ЄС) № 2009/73/ЄС від 13.07.2009 щодо спільних правил для внутрішнього ринку природного газу та про скасування Директиви № 2003/55/ЄС. Основні причини невідповідності: обмеження конкуренції та ознаки дискримінації через накладення додаткового тягаря на постачальників природного газу іноземного походження. Як зазначає дослідниця, керуючись положеннями законодавства ЄС, публічні спеціальні обов'язки мають: відповідати загальному економічному інтересу; бути чітко визначеними, прозорими, недискримінаційними, такими, що підлягають перевірці; забезпечувати рівність доступу для газових компаній ЄС до національних споживачів і таким чином не спотворювати конкуренцію, а також повністю враховувати відповідні положення статті 106 Договору про функціонування Європейського Союзу [4, с. 69–70].

Я. Берназюк, досліджуючи коло суб'єктів захисту суспільного (публічного) інтересу в адміністративному судочинстві, відносить до їх складу: державні органи у визначених законом випадках, оскільки їх завданням є максимально забезпечувати інтереси всіх

соціальних груп для досягнення в суспільстві справедливості як найвищого блага; органи місцевого самоврядування з метою захисту порушених інтересів територіальної громади; органи прокуратури за відсутності органу, якому надано повноваження здійснювати захист суспільних (публічних) інтересів у відповідній сфері та на відповідній території, або неналежного виконання таким органом своїх завдань; громадські організації, яким статутами надано право здійснювати захист суспільних (публічних) інтересів у певній сфері [5, с. 92].

С. Стеценко, доповідаючи в рамках Міжнародного податкового конгресу за темою «Публічний інтерес: сутність та ознаки», звернув увагу на позицію Верховного Суду, згідно з якою публічний інтерес доцільно сприймати як об'єктивно існуючу сукупність взаємообумовлених інтересів суспільства і держави, що забезпечує задоволення домінантних потреб пересічних громадян та відповідає стану розвитку суспільства [6].

Водночас, питання забезпечення загальносуспільних інтересів під час функціонування енергетичних ринків, зокрема, в контексті впливу застосування відповідного механізму на особливості державного регулювання та стан конкуренції на ринку природного газу України, потребує додаткового правового дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення впливу Механізму ПСО на динаміку реформування ринку природного газу України в контексті приведення його у відповідність до законодавства ЕС, а також напрацювання пропозицій щодо його удосконалення з метою поживлення конкуренції і недопущення подальшої монополізації регульованого сегменту ринку.

Результати дослідження. Починаючи з 1 жовтня 2015 року, правові засади функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, здатного до інтеграції з ринками природного газу держав сторін ЕС, визначаються Законом та іншими НПА, прийнятими на виконання Договору та Угоди про асоціацію [1; 7; 8; 9].

Згідно із Законом ринок має функціонувати на засадах вільної добросовісної конкуренції за принципами невтручання держави у функціонування ринку природного газу, крім випадків, коли це необхідно для усунення вад ринку або забезпечення інших загальносуспільних інтересів, за умови що таке втручання здійснюється у мінімально достатній спосіб, а також недопущення та усунення обмежень конкуренції, спричинених діями суб'єктів ринку природного газу, у тому числі суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання державної форми власності [1, ст. 3].

Відтак, єдиним легітимним інструментом державного втручання в функціонування ринку є Механізм ПСО, регламентований статтею 11 Закону та спрямований на забезпечення: національної безпеки та безпеки постачання газу; стабільності, належної якості та доступності енергоресурсів; захисту навколишнього середовища та зменшення викидів парникових газів; захисту здоров'я, життя та власності населення [1, ст. 11].

Виключними повноваженнями щодо покладення на суб'єктів ринку спеціальних обов'язків наділено Кабінет Міністрів України (далі також КМУ), який своїм рішенням має визначати: загальносуспільний інтерес; обсяг спеціальних обов'язків і коло суб'єктів, на яких вони покладаються; обсяг прав суб'єктів із спеціальними обов'язками, необхідних для їх виконання; категорії споживачів, яких стосуються такі обов'язки; територію та строк їх виконання; джерела фінансування та порядок визначення компенсації суб'єктам ринку за виконання спеціальних обов'язків. В свою чергу, суб'єктів ринку, на яких покладаються спеціальні обов'язки, наділено правом на отримання компенсації непокритих доходами витрат, здійснених ними з метою виконання покладених спеціальних обов'язків, з урахуванням допустимого рівня прибутку [1, ст. 11].

Вибір суб'єктів для покладення спеціальних обов'язків має здійснюватися у прозорий і недискримінаційний спосіб на підставі затверджених КМУ критеріїв, не створюючи перешкод для реалізації прав споживачів на вільний вибір постачальника, а самі спеціальні обов'язки: не можуть покладатися на споживачів; мають бути чітко визначеними, прозорими, недискримінаційними, заздалегідь не передбачаючи неможливості їх виконання; не

повинні обмежувати постачальників, створених відповідно до законодавства інших держав сторін ЄС, у праві на здійснення постачання газу споживачам України, а їх обсяги та умови виконання мають бути пропорційними меті задоволення правомірного загальносуспільного інтересу та такими, що створюють найменші перешкоди для розвитку ринку природного газу [1, ст. 11].

Протягом періоду 2015–2021 рр. спеціальні обов'язки на суб'єктів ринку покладалися згідно з Положеннями про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу (далі Положення про ПСО), що визначали обсяг та умови виконання спеціальних обов'язків з метою забезпечення стабільності, належної якості та доступності природного газу, а також підтримання належного рівня безпеки його постачання споживачам, не створюючи загрози першочерговій цілі створення ринку, заснованого на засадах вільної конкуренції, та з дотриманням принципів пропорційності, прозорості та недискримінації [10; 11; 12].

Увесь комплекс спеціальних обов'язків з формування ресурсу, а також постачання природного газу визначеним категоріям споживачів на затверджених КМУ умовах було покладено на НАК «Нафтогаз України», газовидобувні підприємства Групи Нафтогаз, а також постачальників природного газу, а самі покладені спеціальні обов'язки корелювали з затвердженими КМУ послугами, що становлять загальний економічний інтерес у сфері функціонування ринку природного газу [10; 11; 12; 13].

До переліку категорій споживачів, потреби яких забезпечувалися в рамках Механізму ПСО, окрім побутових споживачів та виробників теплової енергії, в різні періоди було включено релігійні організації, окремі стратегічні підприємства та установи соціального характеру [10; 11; 12].

Формування ресурсу газу в рамках Механізму ПСО здійснювалося НАК «Нафтогаз України» шляхом його придбання у газодобувних підприємств Групи Нафтогаз, а також в інших оптових продавців, у тому числі за кордоном, у разі, коли обсяг газу, необхідний для виконання спеціальних обов'язків, перевищує придбаний обсяг газу власного видобутку [10; 11; 12].

Цінові параметри Механізму ПСО регулювалися шляхом встановлення: фіксованих цін придбання газу у газодобувних підприємств Групи Нафтогаз, формули визначення ціни продажу/постачання газу його постачальникам для подальшого забезпечення потреб кінцевих споживачів та виробникам теплової енергії, а також граничного рівня торговельної надбавки НАК «Нафтогаз України». Отже, ринковими залишалися лише ціни придбання НАК «Нафтогаз України» обсягів газу у незалежних постачальників, насамперед, за кордоном [10; 11; 12].

Такий підхід забезпечував беззбитковість газодобувних підприємств Групи Нафтогаз та постачальників природного газу, але призводив до перевищення витрат НАК «Нафтогаз України» на формування ресурсу імпортованого природного газу для забезпечення потреб виробників теплової енергії над доходами, отриманими від його продажу за регульованою ціною, чим активізував право НАК «Нафтогаз України» на отримання компенсації, передбачене частиною сьомою статті 11 Закону. Втім, практична реалізація цього права за період виконання спеціальних обов'язків з 2015 по 2020 рр. була забезпечена лише в грудні 2020 р. [14].

Оцінку впливу Механізму ПСО на прогрес України в сфері реформування ринку природного газу проведено на підставі щорічних звітів СЕС про імплементацію законодавства ЄС в сфері енергетики (далі Звіти СЕС), які свідчать про вражаючу динаміку реформування ринку природного газу України протягом 2019–2021 рр. Загальна оцінка прогресу зросла з 48% у 2019 р. до 83% у 2021 р., а значний внесок в загальний результат було забезпечено саме завдяки припиненню Механізму ПСО у травні 2021 р.: якщо у 2019 р. прогрес України у сфері реформування роздрібного сегменту ринку оцінювався на рівні 41%, то за підсумками 2021 р. цей показник склав 82% [15].

Відмова від Механізму ПСО як для побутових споживачів, так і для виробників теплової енергії, у 2021 році призвела до дерегуляції цін для кінцевих споживачів, спрощення

інших процедур, вивільнила увесь ресурс природного газу, забезпечивши рівний доступ усіх споживачів до нього [15].

Однак, ситуація кардинально змінилася з початком повномасштабного російського вторгнення, що призвело не лише до руйнування енергетичної інфраструктури, а й до низки негативних соціальних наслідків, вимушеного посилення державного регулювання та відтермінування запланованих реформ у часі.

З метою недопущення гуманітарних кризових ситуацій, захисту споживачів від стрімкого зростання ринкових цін на енергоносії, а також забезпечення стабільності та безпеки газопостачання в умовах військової агресії проти України Верховною Радою України та КМУ було прийнято рішення про запровадження мораторію на підвищення цін і тарифів на ринку природного газу та у сфері теплопостачання, відновлення Механізму ПСО та введення заборони на експорт природного газу з України [16; 17; 18; 19].

У зв'язку з цим, загальна оцінка прогресу України в сфері реформування ринку природного газу знизилася з 83% у 2021 р. до 65% у 2024 р., а показник прогресу у сфері дерегуляції та демонополізації роздрібного сегменту за підсумками 2024 р. склав лише 45% [15].

Згідно із Звітами СЕС за 2022–2024 рр. негативний вплив Механізму ПСО на прогрес у реформуванні ринку природного газу України зумовлено тим, що:

- в рамках Механізму ПСО перерозподіляється «левова» частка загального ресурсу природного газу (як власного ресурсу, так і імпортованого), забезпечуючи потреби майже усіх домогосподарств (понад 12 млн) та виробників теплової енергії (понад 1000), що не повною мірою узгоджується з вимогами законодавства ЄС за відсутності аналогічної за масштабами практики застосування ПСО в країнах ЄС;

- рівність споживачів значною мірою формальна, оскільки право доступу до ресурсу за регульованою ціною для побутових споживачів обмежено;

- регульовані ціни в рамках Механізму ПСО не відповідають ринковим, зокрема, ринковим цінам придбання імпортованого ресурсу для потреб ПСО, вимагаючи бюджетного субсидування непокритих доходами витрат суб'єктів ринку, на яких покладено спеціальний обов'язок з формування ресурсу, а за його відсутності призводячи до касових розривів, дефіциту ліквідності та загострення кризи розрахунків;

- доступ до кінцевого побутового споживача та виробників теплової енергії, контроль (повний або частковий) над газовидобувними підприємствами, право управління значною кількістю операторів газорозподільних мереж в умовах воєнного стану, збройної агресії проти України та спричиненої нею загальноєвропейської енергетичної кризи зосереджено в Групі Нафтогаз, що, з одного боку, забезпечує захист загальносуспільних інтересів в період ринкової неспроможності та/або соціально-економічної нестабільності, а з іншого призводить до її домінування на ринку на усіх етапах постачання газу від свердловини або кордону до споживача [15].

Зазначене однозначно свідчить про наявність негативного впливу Механізму ПСО на стан конкуренції та загальний прогрес реформування ринку природного газу України в напрямку його дерегуляції і демонополізації, підтверджуючи тезу авторів звіту «Публічні послуги і конкуренція», що найбільш економічно ефективний спосіб надання публічних та універсальних послуг може виявитися політично неприйнятним за певних умов і обставин, що вимагають особливої уваги до соціальної складової загальносуспільних інтересів, і навпаки [3; с. 80–81].

Мінімізувати негативний вплив Механізму ПСО на процес реформування ринку природного газу України з дотриманням єдиних правил функціонування внутрішнього ринку природного газу ЄС, підвищивши рівень конкуренції в регульованому сегменті, можливо шляхом:

- забезпечення належної імплементації законодавства ЄС в сфері регулювання ринку природного газу з урахуванням судової практики в сфері забезпечення загальносуспільних інтересів шляхом виконання публічних спеціальних обов'язків [20–24];

– дотримання вимог Закону щодо затвердження критеріїв та проведення конкурсного відбору суб'єктів ринку для покладення спеціальних обов'язків, що сприятиме посиленню конкуренції в регульованому сегменті [1; ст. 11];

– дотримання вимог Закону щодо своєчасного визначення джерел та механізму фінансування компенсації суб'єктам ринку природного газу непокритих доходами економічно обґрунтованих витрат, понесених з метою виконання спеціальних обов'язків, та забезпечення її своєчасної виплати, що стимулюватиме незалежних постачальників до участі у конкурсному відборі [1; ст. 11];

– трансформації владно підпорядкованої моделі відносин між державою та суб'єктами ринку у договірні цивільно-правові відносини, засновані на юридичній рівності сторін, що сприятиме підвищенню ефективності механізму.

Висновки. У межах проведеного дослідження суспільні інтереси під час функціонування ринку природного газу України визначено як об'єктивно існуючу сукупність потреб суспільства та держави, що полягають у забезпеченні енергетичної безпеки, доступності, якості енергоресурсів та охороні довкілля. Їх захист потребує державного втручання для досягнення балансу між економічною ефективністю та соціальними пріоритетами.

Механізм покладення спеціальних обов'язків з надання послуг загальноекономічного інтересу відіграє ключову роль у забезпеченні суспільних інтересів в умовах ринкової неспроможності або соціально-економічної нестабільності, поєднуючи принципи вільної конкуренції з соціальною функцією держави. Водночас, запровадження такого механізму, хоча й обґрунтоване на етапі трансформації ринку та в умовах надзвичайного чи воєнного стану, у довгостроковій перспективі справляє негативний вплив на процеси дерегуляції та демонополізації ринку, що підтверджено висновками Секретаріату Енергетичного Співтовариства. Запропоновані в межах дослідження правові рекомендації сприятимуть підвищенню ефективності інструментів захисту суспільних інтересів із урахуванням стандартів ЄС, водночас забезпечуючи реалізацію соціальної функції держави в енергетичному секторі.

Список використаних джерел:

1. Про ринок природного газу: Закон України № 329-VIII від 09.04.2015. *Офіційний вісник України*, 2015, № 37, стор. 67, ст. 1117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text> (дата звернення: 02.05.2025).
2. Daniele Gallo, Public Services and EU Competition Law: The Social Market Economy in Action, Daniele GALLO, Septembre 2022, Concurrences N 3-2022, Art. N 114899.
3. Harker, M. Kreutzmann, A., Waddams, C. (2013). Public service obligations and competition. Final Report. Centre on Regulation in Europe. URL: https://cerre.eu/wp-content/uploads/2013/01/130318_CERRE_PSOCCompetition_Final_0.pdf (дата звернення 02.05.2025).
4. Mordwa, M. The Obligation of Strategic Gas Storage Introduced in Poland as an Example of a Public Service Obligation Relating to Supply Security: A Question of Compliance with European Law (2011). *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, 4 (4), pp. 57–82.
5. Берназюк Я. Суб'єкти захисту суспільного (публічного) інтересу в адміністративному судочинстві. Слово Національної школи суддів України. № 4 (37) 2021. С. 85–96. URL: https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2021/4_37_2021/bernaziuk.pdf (дата звернення: 02.05.2025).
6. Верховний Суд: постанова від 2 грудня 2021 року у справі № 320/10736/20 (адміністративне провадження № К/9901/37572/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101608812> (дата звернення 02.05.2025).
7. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства. *Офіційний вісник України*, 2011, № 32, стор. 136, ст. 1368. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_926#Text (дата звернення: 02.05.2025).
8. Про ратифікацію Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства: Закон України № 2787-VI від 15.12.2010. *Офіційний вісник України*, 2011 р., № 32, ст. 1369. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2787-17#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

9. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України № 1678-VII від 16.09.2014. *Офіційний вісник України*, 2014, № 75, том 1, стор. 83, ст. 2125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text> (дата звернення: 02.05.2025)

10. Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу (відносини у перехідний період): Постанова Кабінету Міністрів України № 758 від 1 жовтня 2015 р. *Офіційний вісник України*, 2015 р., № 79, ст. 2651. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/758-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

11. Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу: постанова Кабінету Міністрів України № 187 від 22 березня 2017 р. (зі змінами та доповненнями). *Офіційний вісник України* 2017 р., № 29, ст. 847. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

12. Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу: постанова Кабінету Міністрів України № 867 від 19 жовтня 2018. *Офіційний вісник України*, 2018 р., № 98, ст. 3226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

13. Про затвердження переліку послуг, що становлять загальний економічний інтерес: постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2018 р. № 420. *Офіційний вісник України*, 2018 р., № 46, ст. 1608. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/420-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.05.2025).

14. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»: Закон України № 1006-IX від 17.11.2020. *Офіційний вісник України*, 2020 р., № 97, стаття 3122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1006-20#Text>

15. Annual Implementation Reports by Energy Community Secretariat. URL: <https://www.energy-community.org/implementation/report/pastIRs.html> (дата звернення: 02.05.2025).

16. Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування: Закон України № 2479-IX від 29.07.2022. *Офіційний вісник України*, 2022 р., № 68, ст. 4070. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-20#Text> (дата звернення 02.05.2025).

17. Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу: Постанова Кабінету Міністрів України № 222 від 06.03.2022. *Офіційний вісник України*, 2022 р., № 25, ст. 1297. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/222-2022-п> (дата звернення: 02.05.2025)

18. Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу щодо особливостей постачання природного газу виробникам теплової енергії та бюджетним установам: Постанова Кабінету Міністрів України № 812 від 19.07.2022. *Офіційний вісник України*, 2022 р., № 59, стор. 137, ст. 3559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/812-2022-%D0%BF> (дата звернення: 02.05.2025).

19. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2025 рік: постанова Кабінету Міністрів України № 1481 від 24.12.2024. *Офіційний вісник України* 2025 р., № 6, ст. 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1481-2024-%D0%BF> (дата звернення: 02.05.2025).

20. Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:4301854> (дата звернення 02.05.2025).

21. Directive 2009/73/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0073> (дата звернення 02.05.2025).

22. Council Directive 2004/67/EC of 26 April 2004 concerning measures to safeguard security of natural gas supply. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2004/67/oj/eng> (дата звернення 02.05.2025).

23. Regulation (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the natural gas transmission networks and repealing Regulation (EC) No 1775/2005. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/715/oj/eng> (дата звернення 02.05.2025).

24. Judgment of the Court of 24 July 2003. Altmark Trans GmbH and Regierungspräsidium Magdeburg v Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, and Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht. Reference for a preliminary ruling: Bundesverwaltungsgericht Germany. Regulation (EEC) No 1191/69 Operation of urban, suburban and regional scheduled transport services Public subsidies Concept of State aid Compensation for discharging public service obligations. Case C-280/00. European Court Reports 2003 I-07747. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:62000CJ0280> (дата звернення: 02.05.2025).

